

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2008 оной
ноябриин
13
Четверг

№ 131
(21674)

Намарай
үлүү һүүа
һарын
15
гарагай
5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

ЗАЛУУШУУЛАЙ БҮЛГЭМҮҮДЭЙ ЗАЛИ ЕХЭ

Ганса Буряад Республика дотор бэшэ, харин Россин олон хотонуудаар, Монгол ороноор мэдээжэ Буряад Республикын Залуушуулай бүлгэмүүдэй эблэлэй байгуулагдаһаар хоёр жэл үнгэрбэ.

2006 ондо залуушуулай арбан хоёр бүлгэмүүдэй түрүүлэгшэд сугларжа, иимэ эблэл байгуулха гэжэ шийдэһэн байна. Эндэ «Хадата Захаамин», «Яруунын залуушуул», «Түнхэнэй залуушуул», «Хэжэнгэ», «Агын үхибүүд» гэхэ мэтэ бүлгэмүүд оронхой. Красноярск, Москва, Новосибирск, Томск, Иркутск хотонуудта хурадаг буряад хүбүүд, басагад залуушуулай бүлгэмүүдые байгуулжа, баһал тус эблэлэй хуби соо ороһон байна. Залуушуулай бүлгэмүүдэй эблэл хаяхана байгуулагдаашье һаа, гэшүүдын олон тоото хо-

нирхолтой хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэнэ. «Энергия движения», «Будущее за нами» гэхэн бэлиг талаантай залуушуула зорюулагдаһан фестивальнууд, элдэб семинар - тренингүүд, залуу мэргэжэлтэдэй тусхай уулзалганууд, залуушуулые политическэ байдалтай дүтөөр танилсуулга, хунгалтада эдэбхитэйгээр хабаадалга - эдэ бүгэдэ хэмжээ ябуулгануудые Залуушуулай бүлгэмүүдэй эблэл эмхидхэнэ байна.

«Иимэ хэмжээ ябуулганууд залуу халаание сүлөө сагтань юрэ сэнгүүлнэ бэшэ, мүн ерээдүйн ажабайдалдань бэлдэнэ бшуу. хүбэлгэн ухаатай, урагшаа ханаатай, холын хараа бодолтой хүбүүд, басагад залуушуулай бүлгэмүүдтэ эблэлэй бүридэлдэ орожо, элдэб талаһаа арга шадалаа бодотоор бэелүүлнэ», -

гэжэ залуушуулай бүлгэмүүдэй эблэл ударидагша Эрдэни Дымчиков эблэлэй түрэнэн үдэртэ зорюулагдаһан пресс-конференци дээрэ хэлэбэ.

Тус пресс-конференци дээрэ эдэ үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэхэ хэмжээ ябуулганууд тухай хэлэгдэ. Дулма Содномова, Эрдэни Дымчиков, Малика Валиева гэгшэд «Ораторское искусство», «Лидерство», «Технология проведения мероприятий», «Социальное проектирование» гэхэ мэтэ темэнүүд дээрэ нээмэл тренингүүдые үнгэргэхэ.

Республикын мэдээжэ залуу бизнесменүүд, тамиршад, депутатууд «История моего успеха» гэхэн уулзалга дээрэ оюутадтай өөр тухайгаа, ажал болон карьерэ тухай хөөрэддэхэ. Үшөө тиихэдэ эблэлэй гэшүүд «Развитие молодежных инициатив в РБ через образовательные проекты» гэхэн темэ түхэрэн-шэрээ үнгэргэхээ харална.

Эблэлэй түрэнэн үдэртэ зорюулагдаһан хэмжээ ябуулганууд ёһотой уулзан танилсалгын, хүгжэмэй, нүхэсэлэй концертер дүүрэхэ. Эдэ бүгэдэ хэмжээ ябуулганууд тухай тодорхойгоор ерэхэ неделин номерто уншаха аргатайт.

Эржена БАТОРОВА.
Авторай фото.

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАЯ ЯРМАКА

22-23 ноября пройдет республиканская ярмарка в помещении и на открытой площадке Центрального рынка г.Улан-Удэ.

Ярмарку проводят Министерство сельского хозяйства и продовольствия РБ совместно с Буркоопсоюзом.

Участники - сельскохозяйственные организации республики всех форм собственности, предприятия пищевой и перерабатывающей промышленности, организации потребительской кооперации. Ассортимент ярмарки: мясо, субпродукты, колбасные изделия, мясные полуфабрикаты, мясо птицы, рыба, яйца.

Министерство сельского хозяйства и продовольствия РБ.

Вниманию наших читателей и общественности республики

Газета «БУРЯД ҮНЭН - ДҮХЭРИГ»
проводит конкурс

«БУРЯД ҮНЭН - ДҮХЭРИГ»: «ЛУЧШИЕ ЛЮДИ БУРЯТИИ»

Конкурс объявлен с 1 ноября 2008 года.

ЦЕЛЬ КОНКУРСА

Красота души и тела, ум и талант, успех и достижения в деятельности, приносящей добро обществу и личности, и все то, что возвышает человека, должны быть достоинством не только близкого, но и широкого круга людей.

I. КОНКУРС ПРОХОДИТ ПО 8 НОМИНАЦИЯМ:

1. «Наран Гоохон-2008» («Мисс Дүхэриг-2008»)
2. «Баатар Мэргэн-2008» («Буряад үнэн-Баатар-2008»)
3. «Гуа сэсэн хатан-2008» («Женщина года-2008»)
4. «Сагаан үбгэн-2008» («Вершина мудрости-2008»)
5. «Аламжа Мэргэн Арюун Гоохон хоёр-2008» («Современная семейная пара-2008»)
6. «Аза талаан-2008» («Улыбка фортуны-2008»)
7. «Аласай холбоон-2008» («Мир и Бурятия-2008»)
8. «Буян хэшэг-2008» («Милосердие-2008»)

II. ЧТО НУЖНО ДЛЯ УЧАСТИЯ В КОНКУРСЕ?

- 1) Рассказ о герое конкурса - 3-4 листа.
- 2) Фотография героя конкурса размером не менее 6х9 см.

III. В КОНКУРСЕ УЧАСТВУЮТ КАК АВТОРЫ КОНКУРСА ВСЕ ЖЕЛАЮЩИЕ

IV. УСЛОВИЯ КОНКУРСА ПО НОМИНАЦИЯМ

ГЕРОЯМИ КОНКУРСА МОГУТ БЫТЬ:

1. «Наран Гоохон-2008» («Мисс Дүхэриг-2008») - девушки до 25 лет, красивые и обаятельные, имеющие определенный успех в учебе и в труде, в области науки, литературы и искусства и т.д.;
2. «Баатар Мэргэн-2008» («Буряад үнэн - Баатар-2008») - мужчины до 50 лет, добившиеся заметных успехов в своей деятельности, в т.ч. в учебе и спорте, в науке и искусстве, на государственной, муниципальной и военной службах;
3. «Гуа сэсэн хатан - 2008» («Женщина года-2008») - женщины делового круга, из мира культуры и спорта, образования и медицины, производства и социальной сферы, также женщина - мать (старше 25 лет);
4. «Сагаан Үбгэн-2008» («Вершина мудрости-2008») - мужчины старше 50 лет, достигшие вершин мудрости, имеющие значительные и выдающиеся результаты в творческом, созидательном труде на благо народа;
5. «Аламжа Мэргэн Арюун Гоохон хоёр-2008» («Современная семейная пара-2008») - мужчина и женщина, создающие счастье и благополучие семьи, современные деловые и интересные люди;
6. «Аза талаан-2008» («Улыбка Фортуны-2008») - человек, которому улыбнулась Фортуна, а она дарит счастливые минуты и дни в большом и малом, в серьезных делах и в ситуациях из разряда самых неожиданных, даже смешных;
7. «Аласай холбоон-2008» («Мир и Бурятия-2008») - государственные и политические деятели, люди культуры и спорта, науки и техники, бизнеса и предпринимательства, живущие за пределами республики и внесшие заметный вклад в экономическое и культурное развитие Республики Бурятия;
8. «Буян хэшэг-2008» («Милосердие-2008») - бизнесмены и предприниматели, занимающиеся меценатской деятельностью.

В каждой номинации будут выявлены по 1-2 лауреата. От одного автора принимается один очерк.

Прием материалов завершается 1 декабря с.г.

Оргкомитет конкурса.

«Монголын «Алтайн оргил» ансамбль Улаан-Удэдэ хоёр концерт табихань. Ноябрьриин 18-да 15 сагта - Хүүгэд, эдиршүүлэй ордондо. Ноябрьриин 19-дэ 19 сагта - гүрэнэй филармонида. Биледүүд - Эдиршүүлэй ордондо болон филармонида.

Ноябриин 24-дэ Сэлэнгын аймагай Адуула һууринда долоодугаар Бандида Хамба лама Сандэлэг Ванчиковай субаргын найндэр Бандида Хамба лама Дамба Аюшеевэй, Буряадай дасангуудай шэрээтэнэрэй хабаадалгатайгаар болохонь. Һүүлээрнь - найр наадан, Сурхарбаан.

ПОЧТА РОССИИ с 10 по 15 ноября 2008 года

НЕДЕЛЯ ПОДПИСКИ

во всех отделениях почтовой связи

СКИДКИ на услуги связи 20 %

Подписывайтесь на любимые газеты и журналы и наслаждайтесь чтением!

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТ - ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ТҮРҮҮЛЭГШЭ В.В. НАГОВИЦЫНАЙ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД

Буряадай Президентын пресс-секретарь Александр Дружининий мэдээсэлээр, Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын түсэблэгийн зүблөөндэ элүүрье хамгаалгын министр Москва ошожо ерэнэн дүнгүүд, хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министрэй хурялгын хүдэмэрийн дүнгүүд тухай мэдээсэлнүүдые шагнаба.

Түсэблэгийн зүблөөндэ Вячеслав Наговицын хэдэн даалгабаринуудые үгөө:

- Буряад Республикын министрствэнүүд болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрлэгшэдтэ - Россин Федерациин Федеральна Суглаанда Россин Федерациин Президентын эльгээһэн бэшэгые министрствэнүүд болон эмхи зургаануудай коллективүүдтэ зүбшэн хэлсэхэ;

- Нуралсалай болон эрдэм ухаанай министрствэдэ Росси гүрэндэ эрдэм нуралсалые хүгжөөхэ хараа шэглэлнүүдэй проектые болон «Манай шэнэ нургуули» гэнэн үндэһэн нуралсалай холын хараа зорилгые зохёон хараалалгаар Россин Федерациин Президентын үүсхэлые хаража үзэхэ болон манай республикын энээндэ хабаадалгаар дурадхалнуудые оруулха. Энэл министрствэдэ хүүгэдэй наһа хүсөөдүй эмхи зургаануудга үхибүүд хэр ябанаб гэнэн дүнгүүдые согсохло, энэ талаар хэрэг байдал найжаруулха дурадхалнуудые оруулха;

- промышленностиие, олзын хэрэг эрхилэлгые хүгжөөлгөөр республиканска агентствэдэ гүрэнһөө урьһаламжа абалгадань бага олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ туһа хүргэхэ коммерческэ банкнуудай хабаадалгатайгаар тусхай жаса байгуулгаар Алтайн хизаарай дүй дүршэл шудалха;

- Президентын болон Правительствын Захиргаанай хүтэлбэрлэгшэ Гүрэнэй албанай, территориальна хүгжэлтын болон кадрова политикын асуудалнуудгаар Захиргаанай хүтэлбэрлэгшын орлогшотой хамта гүрэнэй алба хаагшадай кадрнуудые шэлэн абалгаар болон хүдэмэрлэгшэдые бэлдэхэ талаар Свердловско областиин, Ямало-Ненецкэ автономно округтой дүй дүршэл шудалха;

- Буряад Республикын барилгын болон гэр байрын-коммунальна ажахые шэнэлэлгын министртэ «2009-2011 онуудта цемент үйлдбэрлгын халбариие хүгжөөлгэ» гэнэн федеральна тусхай зорилготой программын түлэб зохёон хараалалгада республикын хабаадалга дурадхалнуудые оруулха;

- Буряад Республикын финансын министртэ Бюджетнэ болон налогой кодекснуудга оруулагдаха заһабаринуудые шудалха даабари үгтөө. Эдэ заһабаринууд Россин Федерациин Гүрэнэй Дүүмэдэ байгша оной октябриин 31-дэ оруулагдаа. Тиймэһээ 2008-2009 онуудта республикын болон нютагай бюджетүүдые шууд хүтэлбэрлөгөөр энэ министр дурадхалнуудые оруулха;

- социальна хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо физическэ культура болон спортын талаар республиканска агентствэтэй хамта удаадахи түсэблэгийн зүблөөндэ дээдэ спортивна шадабариин нургуулида мүнгэ номолхо асуудал шидхэхэ;

- социальна хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Россин спортын хороонтой хамта футбол наадаха талмайнуудые тодорхойлохо асуудал зүбшэн хэлсэхэ;

- социальна хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Физическэ культура болон спортын республиканска агентствэтэй хамта манай республикада бариидашадые болон нур харбагшадые бэлдэхэ федеральна түб нээхэ дурадхалнуудые оруулха;

- социальна хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо нуралсалай болон эрдэм ухаанай министрствэтэй хамта Россин Федерациин Президентын нөөсэлэлгын жасаһаа хизаарлагдаһан арга боломжонуудтай хүүгэдэй нуралсалай эмхи зургаануудта мүнгэ номололгые шудалха болон энээндэ республикын хабаадалгаар дурадхалнуудые оруулха;

- барилгын болон гэр байрын-коммунальна ажахын комплексые шэнэлэлгын министр эрхэтэдые үмхиржэ хандарһан гэр байрануудһаа зөөлгэхэ болон сэрэгэй алба хаагшадта гэр байра үгэхэ асуудалнуудые федеральна бюджетдһээ мүнгэ номололготойгоор шидхэхэ дурадхалнуудые оруулха;

- Буряад Республикын хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министр манай республикын «2010-2020 онуудта хүдөө нютагуудые комплексноор хүгжөөлгэ» гэнэн федеральна тусхай зорилготой программада хабаадалгаар дурадхалнуудые оруулха болоо.

Буряад Республикын Президентын болон
Правительствын хэблэлэй албан.

СУРБАЛЖАЛАГШАДАЙ ДУНДА ЭРХИМЛЭЭ

Президентын болон нуурин газарнуудай хунгалтануудаар сурбалжалагшадай дунда хоёрдохи республиканска конкурс эмхидхэгдэһэн байна.

Бэлигтэй журналистнууд конкурсдо хабаадажа, мүнэн бэлэгүүдтэ хүртөө. Түрүүшын нуури «Правда Бурятии» гэжэ сонинной бильд-редактор Владимир Матвиевский, хоёрдохи - «Баргажанай үнэн» («Баргузинская правда») сонинной корреспондент Сергей Потхоев, гурбадахи - Буряадай гүрэнэй телерадиокомпаниин журналист Булат Цыбиков ээлбэд. Радиожурналистка Ольга Намдаковагай хүдэмэринүүд баһал жюриин һайшаалда хүртөө.

Республикын аймаг доторой сонинуудай дундаһаа «Бичурский хлебобор» гэжэ газетын редакци тус темээр эгээл һонин материалнуудые бэлдээ гээд хэлэгдээ. 1985 онһоо эхилээд, Екатерина Панфиловна Бухольцева эндэ ажаллана. Эрхүүгэй журналистикын таһаг дүүргээд, нютагаа бусахадаа, нэн түрүүн миин корреспондентээр ябаа, тэрэнэй удаа ответсекретарь болоо, мүнөө ахамад редактораар хүдэлнэ.

Янжама ЖАПОВА.

Авторай дүрэ-зураг дээрэ: Ольга Намдакова.

СПОРТЫН ГОЛ АСУУДАЛНУУД

Һаяхана тамирай болон физическэ культурын республиканска агентствын ударидагша Владислав Бумбошкин Москва хотодо болоһон Россин Федерациин Тамирай, аяншалгын болон залушуулай политикын талаар министрствын коллегииин суглаанда хабаадалсаа.

Тамирай болон физическэ культурын талаар гүрэнэй гол асуудалнуудые Пекиндэ үнгэрһэн олимпиадада Россин спортсменүүдэй хабаадалсаһан дүнгүүд, «Закон о физической культуре и спорту» гэнэн федеральна хуулиин бэлүүлэгдэхэ тухай эндэ хэлсэгдэһэн байна. Эдэ бусад асуудалнууд тухай Владислав Бумбошкин журналистнуудта пресс-конференци дээрэ хөөржэ үгэбэ.

Олонхи нургуулинуудай спортын үйлдбэрийн хэрэгсэлнүүдээр ядаруу байдалтай байһан тула тамиршад мүнөө үеын хэрэгсэлнүүдээр баригдаһан спортивна зал соо бүхэ-россин, уласхоорондын мүрьсөөнүүдтэ хабаадалсаһаа, өөрынгөө бүхы шадалаа харуулжа шаданагүй. Энээнһээ боложо, ехэ мүрьсөөнүүдтэ манай тамиршад диилдэнэ.

Россин Федерациин тамирай, аяншалгын болон залушуулай политикын талаар министр Виталий Муткогой хэлһээр, совет үедэ байһан физическэ культурын болон спортын журам хэргээхэ ёһотой. «Урожай», «Буревестник», «Спартак» гэхэ мэтэ тамирай бүлгэмүүдые дахин хэргээжэ хүгжөөхэ хэрэгтэй. Мүнөө хадаа ганса «Динамо» гэнэн бүлгэм ажаллана. Гүрэнэй 80 процент залушуул спортын элдэб янзын зүйлнүүдээр һонирхожо хабаадалсажа эхилхыень оролдохо ёһотой.

Тус пресс-конференцидэ ганса журналистнар бэшэ, харин нургуулинуудай физкультурын багшанар, тренернууд болон спортивна нургуулинуудай директорнууд хабаадалсаа.

Эржена БАТОРОВА.

ТОБШОХОНООР

Гүрэнэй нотариальна конторонууд дэмжэгдэхэнь. Тэдэниие техническэ болон финансова талаар дэмжэхэ тухай Правительствын тогтоол абтаа.

Забайкалиин хасагуудай сэрэгэй шэнэ устав шэнээр найруулагдаба. Тэрээн дотор хасагууд гүрэнэй алба хэхэ гэжэ бэшэгдэхэнь. Энээнһээ гадна хасагуудай нуудал байдал сахигдаха, ёһо заншалнуудын хэргээгдэхэ гэжэ шэнэ устав соо онсолгодоо.

Буряад Республикада гүрэнэй эрхэтэнэй албанай дээдын болон гол бүлэгэй тушаалуудта хүдэлжэ байһан алба хаагшадтай аттестаци үнгэргэгдэхэнь. Энээн тухай республикын толгойлогшо тусхай захиралта һаяхан абаба.

Уялгата медицинын страхованиин Буряадай территориальна жасын бюджет 482 миллион түхэригөөр дээшлүүлэгдэбэ. Энэ мүнэн хадаа үншэн болон түрэлхидэй тэдхэмжэ, харууһагүй

үлэһэн хүүгэдэй бэе тамирые шалгаха хэрэгтэ һомологдохо. Энээнһээ гадна республикыннай хүдэлжэ байһан эрхэтэдэй бэе махабадые шалгаха хүдэмэри үнгэргэгдэхэ. Гадна 2007 ондо үбшэнтэдтэ бодотоор табигдаһан эм домой тоосоон хэгдэхэ юм.

Манай республикада агропромышленна комплексын талаар инвестиционно проектнүүд бэлүүлэгдэнэ. Илангаяа 2007 ондо олон хараа түсэбүүд табигдаһан байгаа. Бүхыдөө республика дотор 23 хүдөө ажахын предпритиууд табан жэлээр 92 миллион түхэриг гүрэнһөө урьһаар абажа, эдэ проектнүүдые бэлүүлэнэ.

Ажахын жэлэй дүнгүүд Хүдөө ажахын министрствэдэ уридшалан согологдобо. Байгша ондо 14 миллион шахуу түхэригэй хүдөө ажахын продукци үйлдбэрлэгдэхэ түсэбтэй. Бүхы ажахынуудгаар эбэртэ бодо малай тоо толгой 4-5 процентээр, тэрэ тоодо хонид болон ямаануудай - 2 процентээр дээшлэхэ ёһотой.

Буряад Республикын Президентын болон
Правительствын хэблэлэй албан.

ПЕКИНДЭЛ АДЛИ БАЙХААР..?

2009 ондо Яруунын аймагта ээлжээтэ республиканска спортын хүдөөгэй нааданууд үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Нархатада шэнэ стадионой барилга эхилээ. Намаглиг газар оложо, тэндэ шулуу, газар зөөгдэһэн байна.

2009 оной июнь болотор бүхы ажал хүсэд хэгдэхээр хараалагдана. Хүдөөгэй спортын нааданууд үшөө ехэ шатада гархань.

СЭРЭГЭЙ АЛБАНДА - ЗАНШАЛТА ЁНООРОО

Октябрийн нэгэнхээ заншалта ёноороо сэрэгэй албанда таталга эхилбэ. Үнгэрһэн долоон хоногой эхиндэ сэрэгэй албанда түрүүшын Буряадай хүбүүдэ частьнуудта зорибо. Тэдэ Хойто-Кавказай сэрэгэй округто ехэнхидээ ошоо.

Мүнөө намар Буряад Республикаһаа нёдондо жэлһээ хоёр дахин олон хүн албанда татагдаха.

республикын сэрэгэй комиссар Александр Трубников хэлэнэ. 2008 онһоо хүбүүд сэрэгэй алба нэгэ жэл соо хааха зорилготой болонхой.

да байха юм. Тэрэ тоодо Бадма Балаганов болон Эрдэм Загдаржапов гэгшэд болон. Эдэ хоёр Номгон далайн сэрэгтэ «Комсомолец Бурятии» гэхэн онгосо дээрэ алба гарана.

ная Улаан-Үдэ ерэнһон онгосын дарга, капитан-лейте - нант Андрей Плотников буряад хүбүүдэй алба найнаар гаража байһые мэдүүлээ.

Баргажанай аймагай Хилгана нутагай Сергей Бадмаевич Балаганов ба Хэжэнгын аймагай Ушхайта хууринай Бальжидма

Ванчиковна Цыбикова гэгшэд капитан-лейтенант Андрей Плотниковтой уулзаба. Тэдэнэй хэлэһээр, хүбүүдын албана тэндэ үргэлжлүүлбэһнь, найн байгаа.

Мүнөө үедэ «Комсомолец Бурятии» гэхэн онгосо заһабарилгаһаа гаранхай. Модоор бүтээгдэһэн энэ онгосо тээрэдэг минэ бэдэрдэг юм.

«Байгалай буудал» гэхэн аяншалгын зоно

АЯНШАЛАГШАД АСАГАДТА ЕРЭХЭ ГҮ?

Энэ асуудалда Загарайн аймагай Асагадай хүн зон ханаата болонхой. Тиймэхээ гэдэ аяншалгын тусхай комплекс барихаяа байһанаа мэдүүлнэ.

Түсэб бүтээлгэдэ Асагадай арад зон, дасанай лама санартан, хургуулийн ажалшад болон үхибүүд хабаадуулагдаа.

Аяншалагшадые Загарайн аймаг руу ерэлгэ тухай бодол 4 жэл саада тээ мундэлөө нэн. Тусхай программын ёноор, Асагадта һэеы гэрнүүд баригдаха болон.

Нэн түрүүн зүжэглэмэл наадан дуралдагдаха. Буряад хубсаһатай 30 гаран хүбүүд, басагаднай бүхы түүхээ, ёно заншалаа харуулха юм.

Асагадта ерэнһон аяншалагшад өөһэдөө морёор ябаха, нур харбалгаар мурьсөөнүүдтэ хабаадалсажа сэнгэхэ болон. Тийхэ зуураа Асагадай дасанай

түүхэтэй дүтөөр танилсаха юм. Иимэ аяншалгануудые хургуулийн хүүгэд хэхэ аргатай. Юуб гэхэдэ, эндэхи хүбүүд, басагад нотагайнгаа түүхэтэй, ёно заншалтай найн танил гээшэ, ходо үзэжэ, шүүмжэлжэ байдаг.

Үшөө тийхэдэ Хара-Шэбэрэй столбнуудта хүрэхэ тусхай экологиин зүргэ түсблэгдэжэ байна. Харгын ехэ муу гээшэ. Энэнэй түлөө ханаата болонхойбди. Эндэ морёор ошохо ханаан бии. Мүн тийхэдэ Асагадай хажуугаар байгааилин хүшөө гэжэ тоологдоһон газарнууд болон үзэгдэлнүүд олон гээшэ.

Хоёр жэлэй саада тээ Асагадта хоёр дабхар шэнэ хургуули ашаглалгада тусшаагдаа нэн. Үнгэржэ байгша жэлдэ

«Эрдэм хуралсал» гэхэн Үндэһэн проектын бээлүүлгын үедэ Асагадай хургуули миллион түхэриг мүнгөөр урмашуулагдаа. Эдэ хоёр хэрэгэй бүтэхын тула Асагад нотагай бүхы хүнүүд хабаадалсажа, ехэ амжалта туйлаа.

ШЭНЭ БУУСАДАА - ШЭН ДАЛАЙСАТАЙГААР

Үүлтэртэ мал үсхэбэрлхэ, гэрэ-ниие хойноһоонь хаража тэжээхэ залуу хүнүүд хүдөөдэ үсөөн хаш.

Буряадай гүрэнэй хүдөө ажыхын академид зоотехник мэргэжэлтэй боло-һон Цырен-Ханда хото городто үлэжэ, ажал бэдэржэ эхилээгүй. Тэрэ түрэл Загарайнгаа аймаг ерэжэ, тоонто болохо Шэнэ Бууса нууринда удаадахи ажа-байдалаа зохёожо эхилээ.

2007 ондо «Россельхозбанкһаа» кредит абажа, казах үүлтэрэй 28 толгой мал худалдажа абаа. Энэнэй хажуугаар 35 толгой гахай тэжээбэрлнэ.

«Хэшэг» ажыхыда 14 хүнүүд хүдэлнэ, булта аха дүүнэр болон. Тэдэ нара бүри таһалгаряагүйгөөр 6-7 мянган түхэ-риг салин абана.

Ажахыгаа үргэдхэхэ ханаатайбди. Хүдөө ажыхын болон эдэе хоолой министерствэдэ үшөө 50 үүлтэртэ мал аба-ха ханаатайбди гэхэн мэдүүлгэмнай хэбтэнэ.

Иигэжэ бүхы ажыхынууд урагша-гайгаар хүдэлбэл, хүдөөгэй байдал хүл дээрээ бодохо гэжэ ханагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Цырен-Ханда Раднаева.

ЭРХЭШЬЕ НАА, БЭРХЭ

Түб нэгдэхэ телеканалаар «Умники и умницы» гэхэн дамжуулга ахамад классай нурагшадай дунда аргагүй һонирхолтой болоһон юм.

Хоёр жэл соо таһалгаряагүйгөөр «Умники и умницы» дамжуулгада бэшэжэл байгаа. ханаамни бүтэбэ гээшэ, - гээд, Ерке Самаева хэлэнэ.

Ерке хадаа Ивалгын аймагай Сужын дунда хургуулийн 11-дэхи классай шаби юм. Харин харгын холоһоо боложо, түрэл Сужадаа нурагшалаа үргэлжлүүлээ.

Мүнөө би бэлдэхэл хэжэ эхилэнхэйб. Шекспирэй бүтээлнүүд, хойто зүгэй дайн, Гоголийн ажабайдал гэхэ мэтэ темэнүүдээр бэлдэхэл хэхыемнай даабари эльгээгээ.

Еркегэй дамжуулгада бэлдэхэ сагта Надежда Гармаевна Одоева эжынь

мүнгэ зөөри бэдэржэ байна. Тэрэнэй хэлэһээр, олон тоото хүнүүдтэ хандаа. Булта эрхэ басаганай түлөө бурхандаа мүргэжэ байе.

Энэ хуудана Борис БАЛДАНОВ хэлбэлдэ бэлдэбэ. Авторай фото-зурагууд.

Урда харын хуушаар Буряад орондомнай шухала хоёр үйл хэрэг тохёолдоһон байна. Октябрийн 30-да Новоселенгинск нуурин шадар Буряадай, Россин түрүүшын Бандида Хамба лама байһан Дамба-Даржаа Заяевай Нирваанай дүр үзүүлһэн Талын-Харганаа гэхэн газарта бодхоогдоһон субарга арамнайлагдаба. Мүн удаадахи үдэрын Ивалгын дасанда баригдаһан Бандида Хамба лама Даша-Доржо Этигэловэй Ордон арамнайлагдажа, Эрдэни Мүнхэ Бэен Ордондоо залагдаба.

Энэ хоёр үйл хэрэгэй хойно хойноһоо хубариһанинь дэмы бэшэ. Тэдэ хоорондоо яаха аргагүй холбоотой юм. Заяа Хамбын анхан 1741 ондо нуури табиһан Хилгантын Балдан Брайбун дасаниие (Хяагтын аймаг) шэнэ газарта урилжа табиһа ушар Даша-Доржо Этигэловэй 1911 ондо Бандида Хамба ламаар хунгагдананай һүүлээр гараһан байна. Юундэб гэбэл, Сүхэ голдой үерлэхэдэ, тус дасан уһанда абташадаг байгаа бшуу. Энэ ушараар нютагай зон Этигэлэй Хамбые залаба. Тиин Богдо лама Хилгантанаа 6-7 модо саашаа, Хүмэн-Хаан уулын үбэрэй ташалан газарта, мүнөөнэй Мөөрөөшэ нууриной хойто заханда ошоод, эндэ малтагты гэжэ зааһан байгаа гэдэг. Малтаад үзэхэдэнь, Заяа Хамбын ошор, хонхонь эндэ булаатай байшоо. Энэ ушарһаа нютагай зон: «Ай Бурхан, энэ манай Заяа Хамба мандаа бусажа заларба ха юм», - гээд, Этигэлэй Хамбада мүргэһэн байгаа гэдэг. Эгээл энэ газартань Балдан Брайбун дасанай согшон дуганиинь табигдаһан байна. Тээд энэ дуганиинь оройдоол хорёод жэл үнгэрһэн хойно, 1930-аад онуудта, үнһэн тоборог болотор хандаргадан байгаа.

Имагтал Дамба Аюшеевэй Мөөрөөшын Балдан Брайбун дасанай шэрээтэ болоһоной һүүлээр эндэ байһан согшон дуганиинь хуушан түхэлөөрөө һэргээгдһэн гэбэл, урдань хайша хайшаа 24x24 метр хэмжээтэй байбал, мүнөө 20x20 метр хэмжээтэйгээр табигдаһан болоно. Тиин бүхы республикаар бадар ябуулжа, тиихэдэ гол түлэб хяагтынхидай хандиб үргэлөөр, хүдэр гарнуудаар, шэрээтэ Дамба Аюшеевэй зүдхэмжэ зоригор энэ дуганиинь бодхоогдожо, 1994 оной октябрийн 7-9-дэ Бакула римбүүшэ, Жаддоо римбүүшэ, Ешэ-Лодой римбүүшэ, Буряадай ламанар арамнай үргэжэ, найр наадан, сурхарбаан наяраа бэлэй.

Имагтал хахад жэл үнгэрһэн хойно 1995 оной апрель нарада Дамба Аюшеев Хамба ламаар Ивалгын дасанда залагдаһан бээ. Долоон жэл үнгэрһэн хойно 2002 оной сентябрийн 10-да Аюшеев Хамба Даша-Доржо Этигэловэй Эрдэни Мүнхэ Бэеие Ивалгын Хүхэ-Зүрхэ гэхэн газарта булаатай байһан бунханһаань урилжа, Ивалгын дасанда залаха шийд-хэбэри өөр дээрээ даажа абаа хамнай. Тэрэ гэхээр гайхалтай үйл хэрэгүүд үзэгдөө, ажал ябуулагдаа. Этигэлэй Хамбын Эрдэнитэ Бэеин адиста Буряадай олон зуун мянган хүн хүртөө.

ЗАЯА НЭГЭТЭ БАГШАНАРАЙМНАЙ ГАБЬЯА САГЛАШАГҮЙ

Талын-Харганадахи Заяа-Хамбын субарга

Этигэлэй Хамба - Ордонойнгоо богондоо

Талын-Харгана. Сурхарбаан

Талын-Харгана. Найр наадан

Тува, Хальмагһаа, Россин бусад нютагуудһаа, хари ороноудһаа мүргэхээшье, үзэхээшье зон ержэ байдаг. Илангаяа зунай Майдариин хуралай үедэ 30-40 мянган хүн үглөөнһөө бүри хахад һуни хүртээр Этигэлэй Хамбада мүргэдэг.

Хадужа абамаар зүйлнүүдшье үзэгдэһэн байна. 1702 ондо түрэхэн Заяа Хамба 15-тайдаа хоёр нүхэдөөрөө Монгол, Түбэд ошожо, Пасадахи Балдан Брайбун хийдэй Гомон дасанда хураһан, Баншан Богдо, Далай ламаһаа гэсэлэй, гэлэнэй сахил хүртэжэ, долоон жэл үнгэрһэн хойно хоёр нүхэдөөрөө хамтаран, нютагаа бусаһан намтартай. Шэдиэ үзүүлэн, орхимжоёо уһан дээгүүр дэлгээд, Монголой хилээр урдадаг Сүхэ голые гаталжа, дүтэхэнэ оршодог тоонто нютагаа, аба, эжыдэ бусажа ерһэн юм. Уданшьегүй Эрь-Бүүргэ газарта Буряадахи түрүүшын дасан байгуулжа, бөө мүргэлтэй байһан нютагайханда Бурхан шажанда этигэлтэй болгоһон, 1765 ондо Екатерина хатанай зарлигаар Россин түрүүшын Бандида Хамба ламаар томилогдоһон, 1767 ондо баһал хатанай зарлигаар депутадар томилогдожо, Россин эзэнтэ уласай хуулинуудые гуримшуулха гэхэн зорилготойгоор Петербургда залагдаһан суглаанда хори буряадуудай түлөөлэгшэтэй хамта хабаадаһан байна. Бүхэли жэлэй туршада Россин ехэ ехэ ноёд тушаалтад байһан графууд Воронцов, Строганов гэгшэдтэй буряадуудай баримталха шэнэ ёһо гуримые зоёёжо баталууһан байна. Юундэб гэхэдэ, хуушан хуулиин гуримаар буряад зоной эрхэнүүд эндэхи ород захиргаанай зүгһөө горитойгоор хабшагдадаг байгаа ха юм. Гайхалтай үлзы дэм-бэрэлтэй хэрэгүүдые бүтээһэн буянтай гэгээнтэн болоно. Энэнь баһал дэмы бэшэ. Хубилгаан хүн байгаа бшуу. Анхан бүри гурба-дугаар Бурхан багша - Будда Гашабай (Кашьяпын) галабта мэргэн гэгээн ябаһан болоно. Удаань Энэдхэгтэ, Түбэдтэ хэдэн дахин гэгээн лама боложо түрэхэн намтартай.

Тиин Заяа Хамба 1777 ондо 75 наһатайдаа Талын-Харганаада Нирван болоһон байгаа. Дахин 75 жэл үнгэрһэн хойно, 1852 ондо

Заяа Хамба ерээдүйн Этигэлэй Хамбын дүрөөр Оронгодо Үлзын-Добо буусата түрөө һэн. 12-дугаар Этигэлэй Хамба мүн лэ 75 наһа хүржэ, 1927 ондо Нирван болоһон байна. Дахин 75 жэл үнгэрхэдэ, 2002 ондо, 24-дүгээр Хамба лама Дамба Аюшеевэй үедэ 12-дугаар Бандида Хамба Этигэлов Эрдэнитэ Мүнхэ Бэээрэ буряад аралтаа бусажа ерээ бшуу. Тиихэдэ 75 болоод 12 гэхэн тоонууд эдэ хамбанартай тон нягта холбоотой гэжэ ажагламаар.

2005 оной намар Заяа Хамбын тоонто, Сүхэ гол шадарай Ошорваани сахюусантай Отосон-Хаан уулын үбэртэхи Нарин-Хүнды гэхэн буусата түрүүшын Бандида Хамба ламада зорюулагдан бодхоогдоһон субарга арамнайлагдажа, ехэ найр наадан болоо һэн. Тэрэ гэхээр Буряадай бүхы дасангуудай шэрээтэнэрэй хабаадалгатайгаар эндэ жэл бүри хурал боложо, эрын гурбан наадан болодог. Мүн Заяа Хамбын субаргын арамнай удаадахи үдэр Этигэлэй Хамбын Үлзын-Добо тоонтодо оронгоорхидой бодхооһон субарга арамнайлагдаһан, хажуудань асаржа табигдаһан Этигэлэй Хамбын түрэлхидэй зунай модон гэр соо бурхан, тахил, Этигэлэй Хамба тухай бэшэг, зурагууд түхээрэгдэһэн байна. Харин удаадахи жэлын энэ буусата булагдашоод байһан худаг олдожо, найхан эмтэй домтой аршаанта уһеень холо ойгуурхи зон хоорондоо таһарангүй заладаг болонхой. Мүн лэ гайхалтай!

Хамбанар байһан Жамбал-Доржо Гомбосвой, Жимбаа Жамба Эрдыевэй, гүн ухаанай мэргэшүүлэй нэгэн байһан Сүүгэлэй дасанай Намнан багшын субарганууд Агада бодхоогдожо, нёдондо жэл арамнайлагдажа, баһал ехэ найндэрнүүд болоо. Тэрэл 2007 оной намар Сэлэнгын аймагай Хонин-Нюга буусата 3-дугаар Хамба лама Жимба Ахалдасвай субарга арамнайлагдаба. Гайхалтай ушар гэхэдэ, Ахалдасвай хажуугаар энэл нютагһаа үшөө гурбан хамбанар - аха дүү Эшижамсуевууд гараһан солотой.

Н.БАДМАРИНЧИНОВ.
Р.-Н.БАЗАРОВАЙ зурагууд.

ГЭСЭРЭЙ ГЭРЭЛ ТАТАМА БҮТЭЭЛНҮҮД

Мэдээжэ буряад скульптор Гэсэр Зодбоевой бүхы ажалнууд амиды шэнги, уран хурсаар хэгдэһэн юм. Арадай ухаан ба абари зан харуулһан гэрэнэй ажалнууд харагшадта зориг түгэлдэрөөр харагдадаг.

Талаан бэлигтэй скульптор түрэл Улаан-Үдэ хотодоо өөрынгөө тусхай выставкэ үнгэргэхээс ходоодоо ханадаг байгаа. Харин мэдээжэ скульптор сагнаа урид наһа бараа. Тэрэнэй ханаа хүсэлынь Евгений хүбүүнийнь бэсүүллээ. Паяхана М.Н.Хангаловой нэрэмжэтэ түүхын музей соо «Пространство Гэсэра» гэхэн выставкэ нээгдэбэ.

Гэсэр Зодбоевой тусхай выставкэнүүд Иркутск, Москва хотонуудта олон дахин үнгэргэгдэһэн юм. Тэрэнэй бүхы ажалнууд бронзоор хэгдэнхэй. Дээдэ-Онгостойдо

В.Д.Цыренжапов

байдаг Хамбын хүрээ гэхэн дасанда Гэсэр Зодбоевой хэһэн мэдээжэ ажалынь Будда бурханай хүсөө байна. Тэрэнэй ажалнууд Россин, Франциин, Японой тусхай суглуулбаринуудта байдаг. Харин «Первая молитва» гэхэн ажалынь арбан дүрбэдэхи Далай ламын суглуулгада оронхой.

Гэсэр Зодбоевой тусхай выставкэ нээлгын үедэ М.Н.Хангаловой нэрэмжэтэ түүхын музейн директор Вера Тарасова, Буряад Республикын Соёлой министрствын музейн хэрэгэй таһагай дарга Н.В.Монаков, Сампиловой нэрэмжэтэ уран зурагай музейн директор Т.О.Боронова гэгшэд амаршалгын үгэнүүдые хэлэбэд.

«Загана барилга, агнуури, хонишоной ажал гэхэ мэтые бэлигтэй скульпторай баян ханаа бодолнууд, бэлиг талаан нимэ уян нугархай уран бүтээлнүүд болгоно. Тэрэнэй олон ажалнууд соо үнэн болоһон ушарнууд харуулагданхай», - гэжэ Гэсэр Зодбоевой нүхэр «Байкалмед» гэхэн бүлгэмэй генеральна директор В.Д.Цыренжапов хэлэнэ.

«Минии абын бүхы ажалнууд ямаршье хүндэ дүтэ, ойлгосотой байдаг. Залуу

наһан, дуран, хүгшэрхэ үе гэхэ мэтые ажалнууд соогоо харуулжа шаддаа», - гэжэ Гэсэр Зодбоевой хүбүүн Евгений хэлэнэ.

Выставкэ дээрэ харуулагдаһан скульптурунуудай хэгдэһэн түүхэ, ажалнуудай удах тухай сугларгашадта В.Д.Цыренжапов хөөрөбэ. «Лягушонок», «Дед с внуком» гэхэн ажалнуудынь хүүгэдтэ зорюулагданхай. Харин «Дружная пятёрня» гэхэн ажалынь харахадаа, буряад арадай урданай тоолуур тухай мэдэхээр байна.

Гэсэр Зодбоевой уран бүтээлнүүд соо буряад арадай сэдхэлэй шанар үргэнөөр харуулагданхай байна. М.Н.Хангаловой нэрэмжэтэ түүхын музей «Пространство Гэсэра» гэхэн выставкэдэ харагшадые урина.

Эржена БАТОРОВА.

АВТОРАЙ ФОТО.

УНШАГШАДААР БАЯН НОМОЙ САН

Загарайн номой сан хоёр дахтартай шулуун байшан. Тус номой сангай директорээр хэдэн жэлэй туршад Светлана Михайловна БАРТУНАЕВА ажаллана.

Аймагай гэхэн нэрэ абажа, номой сан 1933 ондо түрүүшынхисэ нээгдэһэн түүхэтэй. Тэрэ соёлой муниципальна эмхи зургаан гээд энэ жэлэй июниин 1-һээ болонхой. Эндэ хамтадаа арбан табан зон ажаллана, хүдэлмэ-рилэгшэдэй 50 процент дээдэ мэргэжэлтэйнууд. Нэгэдэхи даб-харта хүүгэдэй номой сан байрланхай. Хоёрдохи дахтарта томошуулда хизаар ороноо шэнжэлгын сектор, уншагшаддай зал, каталог гэхэ мэтэ хүдэлнэ. Номой сангайхид «Электронно Россин» гэжэ түлэбөөр грантнуудые бэшэжэ туршана. 2005 ондо эндэ залуу хунгагшын клуб эмхидхэгдэһэн байна. Аймагай соёлой хэмжээ ябуулганууд, хизаар ороноо шэнжэлгын хүдэлмэри болон бусад һонин үйлэ хэрэгүүд эндэ үнгэргэл байдаг. Нютагай зон Наһажаал зоной үдэртэ, гэр бүлөөрөө уншалгын хэмжээ ябуулгада эндэ сугларжа сэнгэнэ, баярлана.

Үндэһэтэнэй номой санда хүдөө нютагуудай номой сангайхид стажировка гарадаг юм. Нютагай захиргаанай гулваа тус соёлой эмхи зургаанда ходо туһалхаяа бэлэн. Паяхан байшан руу дулаа оруулжа үгөө. Заншалта ёһоороо жэл бүри номой жаса нэмэгдэжэл, уншагшад олон боложол байдаг юм.

Янжама ЖАПОВА.

Авторай дүрэ-зураг дээрэ: директор С.М.Бартунаева.

УНШАЛГЫЕ УРМАТАЙ ДЭМЖЭДЭГ

Хорин аймагай түбэй хүүгэдэй номой сан энэ жэл 50 жэлэйнгээ ойн баяр гэмдэглэхэнь. Тус баярын декабриин эхээр болохо. Мүнөө дээрэ номой сангай директорээр Дарима Дамдиновна Данзанова хүдэлнэ. Залуу директор эндэхи нютагай хургуулияа дүүргээд, 1996 ондо Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой академи дүүргэжэ ерээд, түбэй номой санда ажаллажа эхилээ, тиин 2004 онһоо тэрэ аймагай хүүгэдэй номой сангай директорээр томилогдоо.

- Бага балшар наһанһаа ном уншаха дуратай байгаа, - гээд Дарима Дамдиновна хэлэнэ. - Тиимэ хадаа номой сангай хүдэлмэрилэгшэ болоо гэшэб. Минии эгээл дуратай номой сангай хүдэлмэрилэгшэ Бальжидма Батомункуевна байһан. Тэрэ хургуулин номой санда хүдэлэгшэ һэн.

Номой сан Хорин центрай хоёр даххар байшан соо байрланхай. Тэрэ 1991 ондо шэнэ байшантай болоһон гэхэ. Эндэ томошуулай болон хүүгэдэй номой сангууд хамта байдаг. Нэн түрүүн аймаг дотор номой сан Доодо Анаада 1918 ондо нээг-

дэһэн түүхэтэй. Тэрэнэй удаа Хори тосхон руу зөөһэн. Багахан модон байшан соо түбхинэнхэй байһан аад, 1986 ондо түймэртэ дүрэшэһэн гэхэ. 1973 ондо түрүүшынхисэ аймаг дотор түбэй номой системэ эмхидхэгдэһэн юм. 2005 ондо номой санда мэдээжэ поэт Дамба Жалсараевай нэрэ үгтэһэн.

Дарима Дамдиновагай хөөрөөр, эндэхи хүдэлмэрилэгшэд (хүүгэдэй номой санда 4 хүдэлмэрилэгшэд юм) аймагуудай

тосхон хурунуудаар холбоо харилсаа татанхай, Тарбагатай, Баруун-Хасуурта, Онинборск хуурин газарнуудай эрэмдэг үхибүүдтэй ажал ябуулагдана.

Хорин хүүгэд номдоо бэрхэ, уншаха дуратай, хэмжээ ябуулгануудта ходо эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. Декабриин 3-5-да Улаан-Үдэдэ Үндэһэтэнэй номой санда үнгэрхэ Номой салондо эдир хорин уншагшад урилгатай.

Олон һонин хэмжээ ябуулганууд хүүгэдэй суглархан

газарта боложол байдаг. 2003 онһоо эндэ «Фемида» гэжэ клуб эмхидхэгдэжэ, хуули эрхын талаар конкурснууд, диспутүүд, викторинууд боложол байдаг. Иимэ үдэшэнүүдтэ прокуратураһаа мэргэжэлтэд, нютагай үдэһын хургуулиһаа хүүгэд уригдажа, ехэ һонин хөөрэлдөөн үнгэрдэг юм. Хүүгэдэй номой сан амаралгын таһагтай. Паруул томо таһаг соо хүүгэдэй нааданхайнуудаар наадажашье, зуражашье, ном уншажашье байхынь харахат. Энэ жэл номой санда хүүгэдэй үдэрэй байлгын түб нээгдэжэ, олоной һайшаалда хүртөө. Аймагай нютаг тосхонуудай зон Хори ажал хэрэгээрэ ерээ һаа, эндэ үдэртөө үхибүүдээ орхижо, хэрэгүүдээ гүйсэдхэхэ аргатай болоно. «Алтан түлхюур» гэхэн нэрэтэй түбтэ үхибүүд наадажа, мультфильмүүдые хаража, компьютер дээрэ хүдэлжэ һурана. Номой санда нютагай захиргаан арга шадалаараа туһа хүргэжэл байдаг.

Номой сангайхидые 50 жэлэйнь ойн баяраар амаршалжа, ажалдань амжалта хүсэе.

Янжама ЖАПОВА.

Авторай дүрэ-зураг дээрэ: хүүгэдэй номой сангай бүлгэм.

«МУЗЕЙ. ХҮГЖЭМ. ХҮҮГЭД.»

Паяхана Ц.С. Сампиловой нэрэмжэтэ уран зурагай музей соо «Музей. Музыка. Дети.» гэхэн туһаламжын проект үнгэрбэ. Тус хэмжээ ябуулгада хабаадалсахынь Стеклозавод гэхэн тосхоной хоёрдохи хүүгэдэй гэрэй хурагшад уригдаһан байна.

«Музей. Музыка. Дети.» гэхэн проект Россин хорёод хотонуудаар 2005 онһоо элдэб музейнүүдээр үнгэргэгдэжэ эхилээ. Мүнөө жэл Ц.С. Сампиловой нэрэмжэтэ уран зурагай музей проектдэ хабаадагшаддай список соо нэмэгдэжэ оробо.

Ядаруу байдалда ороһон бүлэнүүдэй, хүүгэдэй гэртэ байдаг үхибүүдые уран найханда дуратайе хүмүүжүүлгэ - тус проектын гол зорилго болоно. Музейн уран зурагуудые классическа хүгжэм доро харахадаа, үхибүүд уран найханай

бүхы нюансуудтай танилсаха аргатай байна.

Уран зурагай музейн харагшадтай ажалладаг таһагай түрүүлэгшэ Ф.А.Сахьянова үхибүүдтэ «Хүгжэм - уран зурагай эгшэ» гэхэн темэ дээрэ хөөрэлдөө үнгэргэбэ. Эндэ П. Чайковскийн, М. Глинкын, Моцартын, Бетховеной уран бүтээлнүүдые шагнабад.

«Русское искусство» XVIII-XX вв.» гэхэн выставкэтэй үхибүүдые музейн хүдэлмэрилэгшэд танилсуулаа. Эндэ үхибүүд Россин мэдээжэ уран зурашад, тэдэнэй бүтээлнүүд тухай олон һонирхолтой мэдээлнүүдые шагнажа абаба. Пүүлээрнь проект эмхидхэгшэд үхибүүдтэ Улаан-Үдэ соогуур автобусоор аяншалга үнгэргэбэд. Эндэ хабаадагшад хотын түүхэ болон түүхын гэрнүүдэй барилгын маяг тухай олон хэрэгтэй

Авторай фото

мэдээлнүүдые хадуужа абабад. Аяншалга үнгэргэхэ үедэ үхибүүд элдэб наадануудта, викторинуудта хабаадаа. Энэ үдэр бүхы хараһан, мэдэһэн юумэн тухайгаа

найруулга - эссе бэшэхэ гэжэ даабари абаһан байна. Эгээн бэрхээр бэшэһэн үхибүүд грамота, бэлэгүүдтэ хүртэхэ.

Эржена БАТОРОВА.

КУЛЬТУРА

Ариг Ус

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include 'Европьюс', 'В главной роли...', 'Родная кровь', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include 'Восточный экспресс', 'Улан-Удэ: инструкция по применению', etc.

Тивиком

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '06.25, 06.55, 07.30, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include 'Вечер с Тиграном Кеосаяном', 'Новости дня', 'Первобытные охотники', etc.

СТС - БАЙКАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '05.55, 07.15, 09.20, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 00.15, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '13.30, 18.30, 00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ', 'Кто в доме хозяин?', etc.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include 'Сегодня утром', 'Наше все!', 'Комната отдыха', etc.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Четверг, 20

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '06.00 «ДОБРОЕ УТРО»', '13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ МАЛАХОВ +

РОССИЯ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!', '06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '21.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '07.30 «ЕВРОПЬЮС»', '20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»

Ариг Ус

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '09.30 ИНТУИЦИЯ', '10.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '13.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙТРОНА, МАЛЫШКА-ГЕНИЯ»

Тивиком

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '06.25, 06.55, 07.30, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '19.00 «В ЧАС ПИК»', '20.00 «НОВОСТИ ДНЯ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '05.55, 07.15, 09.20, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 00.15, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ

СТС - БАЙКАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '06.00 Т/С «ЗЕНА - КОРОЛЕВА ВОИНОВ»', '06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '17.35 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»', '13.30, 17.30, 20.30, 23.30 СЕЙЧАС Д/С «СОТВОРЕНИЕ МИРА»

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ» ЛОТЕРЕЯ «ГОСЛОТ»

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»', '13.30, 17.30, 20.30, 23.30 СЕЙЧАС Д/С «СОТВОРЕНИЕ МИРА»

Пятница, 21

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '06.00 «ДОБРОЕ УТРО»', '13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ МАЛАХОВ +

РОССИЯ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!', '06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '07.30 «ЕВРОПЬЮС»', '20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ Д/С «СОКРОВИЩА ПРОШЛОГО»

Ариг Ус

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '17.00 «ДОМ-2 LIVE»', '17.00 Х/Ф «НИКТО НЕ ЗНАЕТ ПРО СЕКС-2»

Тивиком

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '06.25, 06.55, 07.30, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА

ЗАХААМИНАЙ БУРЯАДУУД ЯМАРААР ХЭЛЭДЭГБИЙДИ?

Буряадууд нютагтаа лите- ратурна хэлэн дээрэ хөөрэдэг дэг гэжэ хэлэжэ болохогүй. Тэдэ тон өөрынхээрээ дуугаралда- даг, хэлэндээ гансал өөхэдтэнь ойлгосогой олон үгэнүүдые хэрэглэдэг. Тиймэһээ ямар нэгэн нютагай хэлэндэ байһан үгэ- нүүд олонинтэ буряад зондо ойл- госогой байхань эли.

Ямар нэгэн нютагта дэлгэр- хэн үгэнүүдые нютаг үгэнүүд гэдэг. Нютаг хэлэн болбол үндэ- хэн хэлэнэй нэгэ наһаа болоно. Нютаг үгэнүүд бэе бэеһээ фонетическэ, морфологическа, лексическэ илгаатай байдаг. Тэдэ олон янзын бүлэгүүдтэ (диа- лектнүүд, говорнууд) хубаарна.

Л.Д. Шагдаров Д.Д. Дугар- Жабон хоёрой зохиоһон «Бу- рьяд хэлэн» (Багшын дунда нур- гуулида үзэхэ ном - 1978) соо «Хорини, Сартуул-Сонгоолой, Баргажанай, Алайрай, Боохон- ной, Эхирэд-Булгадай г.м. нютаг хэлэнүүд бии юм» гэжэ хэлэг- дэнэ. Хэлэ бэшэгэй доктор Ц.Б. Будаевай «Буряад хэлэн: абя- нуудые, үгэнүүдые үзэлгэ» (1998) гэһэн монографи соо диалект- нүүд баруун, зүүн, урда буряа- дуудай гэжэ илгаруулагдана.

Эрдэмтэ багша профессор Б.-Д.Б. Батоев «Изучаем лите- ратурный бурятский язык» (2004) гэжэ ном соогоо цонгоол-сар- туулай, кабанскын, баргажанай, түнхэнэй, эхирэд-булгадай, боо- хоной диалектнүүдэй илгаа- нуудые харуулжа, тэдээнэй то- шо характеристикнүүдые үгэ- нэ. Харин Россин эрдэм болбо- соролой Академин гэшүүн- корреспондент Э.Р.Раднаевай «Буряад хэлэн дунда нургуулида» (2005) методикын номһоо хо- ри, хонгоодор, эхирэд, булгад, цонгоол-сартуул нютаг хэлэнүүд гэхэ гү, али диалектнүүд бии гэ- жэ ойлгодоно. Диалект бүхэндэ ямар нютагуудай хэлэн ородог бэ гэжэ хэлээтэй. Энэ хубаа- рилаар Захааминай буряадуу- дай хэлэн алайр нютаг хэлэн- тэй хамта хонгоодор диалектэ орожо, «түнхэн-аха-захаамин нютаг хэлэн (говор)» гэжэ тоо- логдоно. Тус ном соо «Хамниган хэлэн буряадай нютаг хэлэнүүд- тэ ороногүй. Хамнигад уг гар- балаараа эвенк үндэһэтэй. ...Энэ хэлэн эвенк-монгол болон буряад хэлэнүүдтэй холимог хэлэн» гэжэ тодорхойлогдоно.

Захааминай буряадуудай хэ- лэндэ диалектнэ болон нийтэ арадай дунда дэлгэрхэн олон үгэнүүд абяануудай талаар, грам- матическа байгуулгаараа өөрын онсо маягтайгаар хэлэгдэнэ, мүн олон үгэ лексическэ удхаараа буруу хэрэглэгдэнэ. Глагол- нуудай элдэб түхэлнүүд, нэрэ үгэнүүд олоной тоогой болон па- дежнүүдэй залгалтануудые аба- хадаа, нюурта ба өөртэ хамаа- дахадаа, литературна хэлэндэ орходоо, тад ондоогоор үгүү- лэгдэнэ. Ехэшүүл олон үгэнүүдые буруу хэлэдэг байна. Тиймэ болохолоороо үхибүүдыншые эхэ эсэгэеэ нажаажэ, тэдээн- тэйгээ ади хэлэжэ хурашадаг гэжэ ажаглагдана.

Үнэниень байһан соонь хэ- лэбэл, манай нютагаархин олооро Улаан-Үдэ хотодо ажа- нуужэ, элдэб ажалда хүдэлнэ, хурана. Тийхэдээ тэдэнэр Бу- рьяадайнгаа нютаг бүхэнэй ша- хуу зонтой харилсахадаа, бээ ойлгуулаха литературна хэлэ шада яда хэрэглээ болодог ха юм. Мүн нургуулида буряад хэлэнэй хэ-

шээлдэ литературна хэлэ үзэдэг гээшэ бээ. Тээд буряад номуу- дые, газетнүүдые, журнал- нуудые гартаа барижа унша- даггүй, баһа литературна хэлэнэй үндэһэн гэжэ баталан тоо- логдоһон хорин диалектын хэлэтэй хүнүүдтэй шид харил- сажа байдаггүйн нэгэ ехэ наа- та болоно. Адаглахада, манайхин мүнөөдэр литературна хэлэ гээшыешые хүсэд мэдэхгүй, захааминайхяараашые тоб-яб дуугархагүй, мийн лэ нэгэ «заб- нарай» хэлэтэй болошоһон зон болоод байнал аа гүбди гэжэ ханахай агша. Илангаяа үхи- бүүдэй хэлэн тон муу. Тэдэмнай юумэнэй нэрэнүүдтэ ехэшүүлхээ олоор тад буруу, хүнэй ханаан- да ороогүй залгалта-хүүднүүдые нэмэжэ, үгэнүүдые хубилгажа хэлэхэдээ угаа бэрхэ.

Энэ тэмдэглэл соогоо заха- минай буряадууд, тэрэ тоодо шабинар зарим үгэнүүдээ яма- раар хэлэдэг бэ гэжэ харуулан тошо толи дурадханабди. Бу- руу, алдуутай гэжэ ханаһан за- хаaminaархин заһана бэээ.

Table with 6 columns: Литературна хэлэндэ (орфографическа дүримөөр), Захааминдахи нютаг үгэнүүд, тэдээнине үгүүлхэ түхэлнууд, Жэшээнүүд (нютагай хэлээр), Литературна хэлэндэ (орфографическа дүримөөр), Захааминдахи нютаг үгэнүүд, тэдээнине үгүүлхэ түхэлнууд, Жэшээнүүд (нютагай хэлээр). The table lists various words and their dialectal forms, such as 'аагууд' (аагууд, аагууһын, аагууһа, etc.) and 'абаралын' (абаралнын, абаргануудын, etc.).

НААДАН

Шэлэлгын асуудал (даабари): Дуунай үгнүүдые зүб болгогты.

А. Монгол. В. Ээ-ээ-ээ. С. Оромни. Д.Пайхан.

(Ээ-ээ-ээ, найхан Монгол оромни)

=Шэлэлгын даабари түрүүн зүб дүүргэн хүн наадаха.

1. «Харин ... болоходоо, үнгэрөөшэ хабар Доржын хүбүүнэй гэр барижа, Бадмын гарта оронгүй, үшөө алба хангаа түлөөд, эдихэ уухашье юумэ оло-жо гаралсахан байнаб». (Х.Нам-сараев).

А.Талаан. В. Зол. С. Хуби. Д. Аза.

2. «Доржо зөөхэй асарааша улхангааршье, Тобшойһоо ар-банай ... асархаар эхынгээ захинан захяашье мартажархиба». (Ч.Цыдендамбаев).

А. Эрьюулгэ. В. Талхи. С.Мушхалаа. Д. Хэдэргэ.

3. Гурьбануудтай хилэн бүд.

А. Даалимба. В. Сиитис. С.

Тансаран. Д. Сэмбэ.

4. Үбдэгэй ара тала.

А. Булшан. В. Гуя. С. Шагай. Д.Тахим.

5. Хүл муутай гү, али хүлөө гэмтгэн хүнэй хуга дороо тулга-лаад ябадаг юумэн.

А. Порьбо. В.Тулуур. С.Таяг. Д.Модон.

Ажаглалта. Энэ табан асуу-далда харюусахан хүн түрүүшын шата дабажа, «3» сэгнэлтэ абаба.

6. Пагсагар жэжээн набша-хатай, улаан сээсэгтэй түмхэтэ ургамал.

А. Гэшэгэнэн. В. Азаргана. С.Тибхэн. Д. Мэхээр.

7. Ута аад, элдэб гоё үнгөөр ялаганаһан толботой һүүлтэй шубуун.

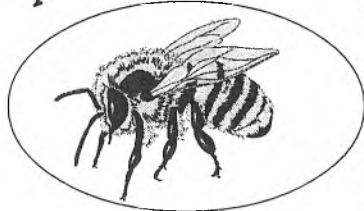
А. Тоти шубуун. В.Тогод. С.Алтан жэгүүр. Д.Сахали.

8. Шэрэмээр шудхагдаһан эдэе шанадаг хонхор амхарта.

А. Сабхан. В. Хубардаа. С. Заглуу. Д.Тогоон.

9. Юумэндэ халдан тогтоһон эһэн.

Зүүн зүгэй зүнтэйхэн Зүгы

А.Тортог. В. Тооһон. С. Шо-рой. Д. Шабар.

10. Аарса дарадаг модон гү, али үйһэн амхарта.

А. Оёорсог. В.Торхо. С.Хүнэг. Д.Бортого.

Ажаглалта. Энэ табан асуу-далда харюусахан хүн хоёрдохи шата дабажа, «4» сэгнэлтэ абаба.

Баир ГОМБОВЕВ, багша.

Эдир уншагдай туршалгануудһаа

«ЗУНДАА ХҮБШЭДӨӨ АЙЛШАЛААБ»...

Захааминай аймагай Енгорбойн дунда хургуулида буряад хэлэ, литературын багша Н.Ц.ОЧИРОВАЙ хүтэлбэри доро эдир багашуул түрүүшынгээ зохёолнууды бэшгэе туршадаг юм.

Николай Цыденович анхарал оролдолготой хургагша байхаһаа гадна өөрөө литературна «Уран Дүшэ» нэгэдэлэй эдэбхитэй гэшүүн, поэтичeskэ номууды гаргууланхай.

Мүнөө дүршэлтэй багшын шаби Сэсэг ЖИГЖИТОВАГАЙ түрүүшын шүлэгүүды олоной анхаралда дурадхаһамнай.

ЗАХААМИН

Буряад арадай орон соо, Баян ехэ талада Бодожо ургаал Захаамин. Баярай ганса орон Буян хэшэгээ хамгаалагша, Хонгоодор хүюун угсаатан - Хүсэл ехэтэй Захаамин. Хурса үндэр уулануудын, Харьялма Зэдэ голын, Хадаая шэмэглэһэн амитадын, Хатарша, дууша зонинь Хүхилдэжэ холодоо байдаг юм. Далай олон адуудтай, Дангина гоё басагадтай Дасан бурхандаа мүргэдэг Дэлгэр, мэргэн Захаамин.

ХҮШӨӨ

Харатан шолмос галзууржа, Хангай дайдыем бузарлаа. Хүдэлмэришэ, ажалша зондомнай Хүндэ байдал тохёолдоо.

Ходол сэлмэг тэнгэри Харлан улайран бүрхөө хэн. Хамаг арад эблэржэ, Хүсээ нэгдүүлэн бодоо хэн.

Энэ шухата дайнда Эрэлхэг араднай илаа хэн. Баатар сэсэн хүбүүднай Баян дайдаа абаара хэн.

Хүшөө хаража зогсоноб - Хайрата нотагаа бусаагүй. Хүбүүдэй мүнхэ нэрэнүүд, Хүбүүдэй нашин дүрэнүүд.

Мини таабайн нэрэ Аржытар нийлээтэй байба, Мүнхэ нэрынь мартангүй, Алаг зүрхэндөө хадуухаб.

Бузар муухай дайсадаа Буга сохиһон габьяаень Бүхөөр хадуун абахыень Булта зоние уряалнаб.

АЛДАР СУУТАЙ ПУРГУУЛИМ

«А» үзэг танюулжа, Арба гаратар тоолуулжа, Аха зоние хүндэлжэ, Алдар соло руу хүтэлдэг Ашата манай хургуули. Хонгоо дуу дуулуулжа, Хүндэ мэндые хэлүүлжэ, Хүюун бэшэг бэшүүлжэ, Хаана мание хурганаб? Эрдэм ном шудалуулжа, Эрхим хүнүүд болохые, Элүүр энхэ ябахые Энэ хургуулида хургана. Алишье газарта ябахандаа, Аманай дулаан үгнүүдтэй, Арад зондоо тухатай Амжалта ходо туйлажа, Аажамхан номгон ябахалби, Алдар суутай хургуулим!

УРГЫХАН

Хабарай дулаан үдэрнүүд Хадаар ябан сэнгэнэб. Хада уулаа гоёжо, Хонгор дайдаа сэбэрлэжэ, Хүхин урдаһаам халбарна. Хүхэхэн үнгэтэй ургыхан Хабарай сагай гоёолтош, Хэдыхэн богонихон наһандаа Хүюун жаргалтай хуугыш даа.

ҮБЭЛЭЙ САГАЙ ХҮЙТЭНДЭ

Үбэлэй сагай хүйтэндэ, Үлгэн найхан тоонтымни, Үндэр уула уһанайн Унтаха амарха сагын юм. Хадын модод дааража, Хаража гунигтай байна. Хүйтэнэй шэмэрүүн үглөөгүүр Хасарнай даарана шангаар.

АЛТАН НАМАР

Үдэр богони боложо, Үнгын олон шубууд, Дулаан орон руу нийдэбэд. Үглөөгүүр ой соо шууягтай Үхибүүд алирһаа түүнэ. Тала дайдын хэшэг, Таряа талхан хуряагдана. Хубсаһа хунар абхуулжа, Хүүгэд хургуулидаа гүйлдэнэ. Агаар сэбэр боложо, Алтан намар айлшалба.

ШЭНЭ ЖЭЛ

Гоё найндэр - Шэнэ жэл Гаража ерэбэ даа, нотагтам. Хүүгэд хүхилдэн найндэргөө, Харайдан ононо барандаа. Томо найхан хасуури Табьатай байнал клуб соо. Үхибүүд хасуури тойроод, Ёохор хатаран дууланад. Жабар Үбгэн басагатаа Үхибүүдтэ бэлгүүдые барюулна. Басагад, хүбүүд хамгадаа, Хатарна, дуулана найндэртөө. Хүюун найндэр - Шэнэ жэл!

ХАБАРАЙ САГ

Үглөөгүүр газра гарахадам, Үнинэй шубууд ершэнхэй Үзэхэлэн дуугаа дууланад. Үбэлэй саһан хайлажа, Үдэр ута боложо, Үхибүүд үйлсөөр нааданад. Хада гүбээнүүд харлажа, Хөөрхэн ногоон бултайна. Хамаг модод ногооржо, Хангай тайгаа гоёнод.

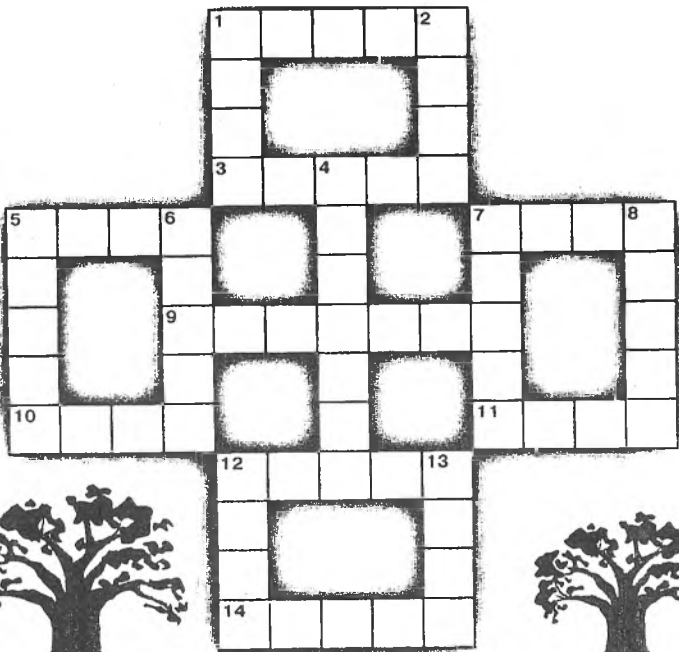
ХҮБШЭ НАЙХАН ЗУПАЛАНДАА

Зундаа хүбшэдөө айлшалааб Зохидоор хэбшээлэн угтаа даа. Үглөөгүүр эртэ хэрхэдэш, Шубууд дуулан хүхилдэхэ. Үдын халуунда Элэнхэндэ Шунгаһаа яаран харайхаш, Пэрюусээд түргэн хубсалжа, Пархяаг жэмэстэ яарахаш. Үглөө үдэшэнэ эжыдээ Үнедээ наалсан туһалхаш, Тарган хэртээ мордожо, Тугал буруудаа суглуулхаш. Яһала гоё даа, зуһаландаа Ямаршье юумэтэй жэшэхгүйб.

ХҮБШЭ

Зундаа хүбшэ ошоходо, Ехэ нонин байдаг даа, Үнгэ бүрин жэмэс Угтан шамайе нуудаг даа. Хүбшэ, минни хүбшэ Угалза найхан сээсүүдшни Урдаһааш дохин нуудаг даа. Хүбшэ, минни хүбшэ!

Сэсэг ЖИГЖИТОВА.

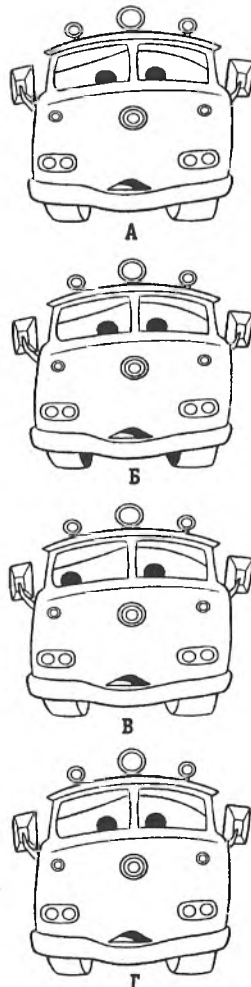
По горизонтали:

1. «Муж» козы. 3. Тот, кто пришёл в ваш дом по приглашению, но бывает и незванный 5. В старину: мелкая медная монетка. Также называется сотая часть польской денежной единицы — злотого. 7. Микролитражный спортивный автомобильчик. На таких соревнуются даже дети. 9. Упругая стальная спираль. 10. Её мечут рыбы во время нереста. 11. Длинноногая птица с большим клювом. 12. Подземный вид городского транспорта. 14. Непрозрачный воздух, насыщенный капельками влаги.

По вертикали:

1. Король по-английски. В мультике «Тачки» имя гоночной машины — одного из основных персонажей. 2. Нежелание делать хоть что-нибудь. 4. Воинское солдатское звание и один из персонажей мультика «Тачки». 5. Соревнования автомобилей, мотоциклов или велосипедов на скорость. 6. Головной убор, часто меховой. 7. Она украдала у Карла кларнет. 8. Шум ног при ходьбе, беге. 12. Сооружение, соединяющее берега реки. 13. Знак зодиака.

Хоёр аб адлихан зурагууды ологты

Какой из изображенных внизу деталей нет на картинке?

Ответы на кроссворд на следующей странице «Восточной пчелки».

(Түгэсхэл.
 Эхинийн
 октябрийн
 16, 23, 30
 дугаарнуудтай).

**МОНГОЛ ДЭВТЭРНЭЭ
 МОНГОЛОЙ ОНЬНОН ҮГЭНҮҮД**

Амьтан хүнийг хөдөлгөж, ажил үйлс удирдана.
 Людей побуждая, работой руководит.

Хүнд ачаа хүчтэй хүн өргөнө.
 Тяжелую ношу самый сильный поднимает.

Том тэмээний ачаан хүнд.
 Большому верблюду больше груза.

Уран үгээр улсаа хуурч, усан бэлгээр манийгаа
 молигдох.
 Искусными словами народ обманывать, пустыми
 молитвами бога обманывать.

Худгийн оёорт загас үгүй, хуучин үгэнд худал үгүй.
 На дне колодца рыбы нет, в древних изречениях
 лжи нет.

Амаа барьж, тархиа шах.
 Сожалеть о содеянном.

Амжилт харвал, миний гэж, алдуу харвал, чиний
 гэж.
 Как успех, так мой, как ошибки, так твои.

Эр үхэр сааж элгэн тараг.
 Как с быка молоко.

Бусдын савыг хоосон буцаадаггүй.
 Посуду пустой не возвращают.

За гэвэл, ёогүй, зэ гэвэл, зэмгүй байх.
 Назвался груздем, полезай в кузов.

Тамын амьтан тамдаа жаргалтай.
 Живущий в агу и там счастлив. (Каждый счастлив
 в своем кругу).

Амаар цэцэрхээд, цээж дэлдээд.
 На словах умничать, за грудь хвататься.

Муугаа дуудуулж, гуугаа малтуулж, тамтгаа цайтал
 хэлүүлж, тартагтаа тул.
 Быть проклятым.

Эрт босоход өдөр урт, эвтэй явахад насан урт.
 Когда рано встаешь, день длинный, когда дружно
 живешь, жизнь долгая.

Сайн хүн солгой баруунгүй.
 Хороший человек ни правша, ни левша. (Для
 хорошего человека нет своих и чужих).

Сайн хүний үр, суутай гүүний унага.
 Хорошего человека сын, молочной кобылы
 жеребенок (От орла ворона не рождается).

Золтой байвал зоволтой.
 Счастье не бывает без проблем.

Сайн хүн явснаа, муу хүн идснээ.
 Хороший человек — о делах, плохой — о еде.

Замаг сайтай нууранд загас цуглаж, зан сайтай
 айлд хүн цуглана.
 В тишистом озере рыба собирается, в
 гостеприимной семье люди собираются.

Ган гэх нохойгүй, газар гишгэх малгүй.
 Ни собаки, чтоб залаять, ни скота, чтоб землю
 топтать. (Ни кола, ни двора).

Хулгай хара морьтой.
 У вора черный конь. (На воре шапка горит).

Муу билүүний бас их, муу ламын багш олон.
 У плохого оселка песка много, у плохого ламы
 учителей много.

Адгийн зарга арав хоног.
 Ничтожная жалоба на десять дней.

Илжигний чихэн алт хийсэн ч сэгсэрнэ, ус хийсэн ч
 сэгсэрнэ.
 Ослу в уши что золота положи, что вогу налей,
 все равно трясти ими будет.

Цэргийн хүн, бусгүй хүн хоёр нутаггүй.
 У военных и женщин нет родины.

Төрөө дагаж бөх төрдөг.
 От орла ворона не рождается.

Түрүүлэх бөхтэй битгий таараасай, муухан бөхийн
 шийдсэн мэхэнд битгий ороосой.
 Не попадись чемпиону, не поддайся уловкам слабого.

Зуургүй үг байдаггүй, зүйдэлгүй дээл байдаггүй.
 Нет разговоров без пауз, нет пальто без швов.

Авдар дүүрэн алт боловч дундардаг, аварга цуутай
 бох боловч өтөлдөг.
 Сундук с золотом скудеет, силач с возрастом
 стареет.

Агтаа шалгаж уралдаанд ор, бяраа шалгаж
 барилдаанд ор.
 Проверь коня перед скачкой, свою силу до борьбы.

Барилдахаасаа таахалзах, хийхээсээ хэрэлдэх.
 Как бороться — боязнь, как работать — ругань.

Магтсан хүүхэн хуримдаа, бардсан бөх амандаа.
 Хваленая девушка до свадьбы хороша, хвастливый
 борец языком хорош.

Тэмээгүй мөртлөө нүүх дуртай, тэнхээгүй мөртлөө
 барилдах дуртай.
 Не имея верблюда, кочевать любит, не имея силы,
 бороться любит.

Могойн эрэн гаднаа, хүний эрэн дотроо.
 Пестрота змеи — снаружи, сущность человека —
 внутри.

Махаараа биш мэхээрээ барилддаг, уураараа биш
 ухаагаараа ялдаг.
 Борются не весом, а хитростью, побеждают не
 гневом, а умом.

Үртэй хүн үхэдэггүй.
 Человек с потомками не умирает.

Сайн явах нь санааны байдаг, сайхан нутагт төрөх
 нь заяанай байдаг.
 Хорошая жизнь от ума зависит, прекрасная
 родина от судьбы зависит.

Эр хүн хүүхнээс, эрвээхэй дэнгээс.
 Мужчина от девушки, мотылек от огня.

БУРЯТСКИЕ ПОСЛОВИЦЫ

Буянтай хүниие бурхан дахадаг.
 За праведным человеком сам бог следует.

Угаа алдаһан хүниие уһан дээрэшье түймэр барижа
 шатаадаг.
 Человека, забывшего род свой, и на воде пожар
 объемлет.

Дэгэл захатай, хүн ахатай.
 Шуба имеет воротник, человек — брата.

Үншэн хүн үлигэршэ, үгытэй хүн дууша.
 Сирота бывает хорошим сказителем, а бедный —
 певцом.

Нюһатайшье һаа, нютагаймнай.
 Хоть и сопливый, но земляк.

Үүдэ хаангүйгөөр үбнэ оруулжа, үмдэ татангүйгөөр
 үри хүбүүдые түрэжэ.
 Двери не закрывая села завозите, штаны не
 подтягивая, детей рожайте.

Баян болохо хүн малда дуратай, ноён болохо хүн
 арадта дуратай.
 Кто хочет разбогатеть, скот любит, кто хочет
 быть начальником, народ любит.

Нохой гахайдаа хүрэг.
 Пусть собака до свишьи дорастет.

Зоболон соо зориг орохо, зүдэрэл соо зүрхэ орохо.
 В страданиях смелость рождается, в мучениях
 трудолюбие.

Зоболонһоо айгаа һаа, золтой ушархагүйш.
 Если бояться трудностей, не достигнешь счастье.

Номгүй хүн нохортол адли, нохойгүй айл дүлинтэй
 адли.
 Неграмотный человек слепой, дом без собаки
 глухой.

Нүхэрэй һайниие ханилан мэдэхэ, мориной һайниие
 урилдаанд мэдэхэ.
 Друг познается в гружке, конь хороший — в
 скачках.

Намарай ажал хабарһаа эхилнэ, һананай жаргал
 залууһаан эхилнэ.
 Осенние работы с весны начинаются, счастье
 всей жизни с молодости строится.

Унаашатаяа бээ нэгэдэбэл, урилдаанда
 булигдахагүйш, арадтаяа һанаагаа нэгэдэбэл, аюул
 гайда диилдэхгүйш.
 Слившись телом с конем, на скачках не проиграешь,
 слившись думами с народом, несчастьям не
 подвергнешься.

Хатуу хүн хуули бариха, харуу хүн зөөри бариха.
 Крепкому — власть, жадному — богатство.

Геннагий МАНЖУЕВАЙ суглууларһаа.

**ХААН ЧИНГИСЭЙ НЮТАГ
 ХЭНТЭЙ ҮҮЛЫН ХЭШЭГ**

Хүхэ номин тэнгэриһээ
 табисууртай,
 Хэнтэй уулын обооһоо
 заяатай
 Хаан Чингисэй шэн габьяа
 (жабхаланта хүлдэ)
 Хүрьһэтэ дэлхэй гээрэ
 мүйхэжөөл.

Һолир шэнгээр зуралзаһан
 һайхан хоёр Чингисэй
 загалнууц
 Ононой хоёр бэеын
 талануудаар
 Эзэеэ үгылэн аалихан
 үүрһэнэд. (тунглан)

Хүбшэ тайга хушалтатай
 Хэнтэй уулын хабшалһаа
 Дүрбэн голнууд эршэдэн
 Дүрбэн тээшээ тарана:

Сэнхир уһата Хэрлэн гол
 Сүл губиие нэрюусүүлнэ,
 Сарюун сэрбэр уһиень
 Салгидуулан сэнгэнэ
 агуун хүрэг;

Тунгалаг уһата Тулын
 гол
 Тэршэлэн баруулжаа
 тэгүүлнэ;
 Тэшоун нагчин
 урасхалдань
 Түмэн жэлэй түүхэ
 мэлмэрнэ;

Арьялан урдаһан Онон
 гол
 Эрьюулгэтэн зүүлжээ
 жүдхэнэ,
 Аажам тэшоун Ага
 нютагаа
 Аршаан булагаар
 арьюудхана;

Мүнгэн уһата Мэнзэ гол
 Мушхаран хойшоо
 бурьялна.
 Майхан буурал
 хизаараар
 Монголын соло
 мандуулна.

Б. ЗЫДРАБЫН.

**КОГДА СОЛИТЬ?
МЯСО**

Если ты тушишь мясо, то соли его за 10 мин. до готовности. Иначе оно будет жестким.

Жареное мясо соли за 3 мин. до окончания готовки. В противном случае оно будет сухим.

СУП

Не все супы солят одинаково! Мясной - за 30 мин. до готовности, рыбный - в начале варки, гороховый и фаселевый следует солить, когда горох или фасоль немного разварятся, овощные - за 10 мин. до готовности.

КАРТОФЕЛЬ

Отварной картофель, очищенный от кожуры, солят, как только закипит вода. Жареный лучше солить, когда он почти готов, иначе дольки или соломка, на которые порезан картофель, развалится.

РЫБА

Рыбу для жарки нужно солить за 10-15 мин. до обжаривания. Рыбу для запекания в духовке солят за 5-7 мин. перед приготовлением.

ОВОЩИ

Салаты солят перед подачей к столу. При жарке овощей соль добавляют в самом конце, иначе овощи получаются тушеными.

**СОЛЬ -
главная «специя»**

Ни для кого не секрет, что соль используется в приготовлении практически любого блюда и выпечки. Главное - не переборщить!

СОЛЕННЫЕ ХИТРОСТИ

- Чтобы при приготовлении пищи на плите и на пару повысить температуру, нужно в воду добавить соль.
- Если в воду, где варится яйцо, добавить 1-2 ст. ложки соли, то скорлупа не треснет.
- Пересоленный суп можно спасти рисом. В маленький хлопчатобумажный мешочек насыпать рис и опустить его в кипящий бульон.
- Есть еще один вариант, как спасти пересоленный суп. Нужно добавить несколько капель лимонного сока. Пищевая соль - щелочь, лимонный сок - кислота. Одно нейтрализует другое.
- Не стоит держать соль в серебряных солонках или оставлять в соли серебряную ложку. Хлор, содержащийся в соли, взаимодействует с серебром. В результате металл зеленеет.
- Если после чистки лука или разделки селедки натереть руки солью, а потом вымыть - неприятный запах исчезнет.
- Чтобы открытая томатная паста не заплесневела, нужно сверху посыпать ее солью и налить 1-2 ч. ложки подсолнечного масла.
- Если при крахмаливании белья добавить соль, то вещь приобретет приятный блеск.

СЕКРЕТЫ ПРО КОТЛЕТЫ**С ЛИМОНОМ И БРЫНЗОЙ**

Если добавляешь в котлеты брынзу, то фарш не соли. Рискуешь пересолить.

С ОГУРЧИКОМ И БЕКОНОМ

Бекон и огурцы придадут необходимую соленость. Поэтому фарш не соли. А для пикантности добавь чеснок.

**С ЛУКОМ
И ГРИБАМИ**

В этом варианте котлет фарш нужно посолить. Чтобы усилить аромат грибов, перед обжаркой с луком.

**КАКАЯ БЫВАЕТ
СОЛЬ?****МЕЛКОГО ПОМОЛА**

Это самая обычная соль, которая живет в наших солонках. И которой мы пользуемся на кухне для приготовления пищи. Именно такая соль отлично подходит для засолки рыбы или сала.

ЙОДИРОВАННАЯ

Пожалуй, самая полезная соль! Это отличное профилактическое средство заболеваний щитовидной железы. Хранить такую соль нужно в темном месте. Через 6 месяцев ее лечебное свойство пропадает.

КАМЕННАЯ

Еще ее называют кристаллической, или солью крупного помола. Такую соль используют для солений и консервирования на зиму. Но ее можно употреблять и в готовку, измельчив в кофемолке.

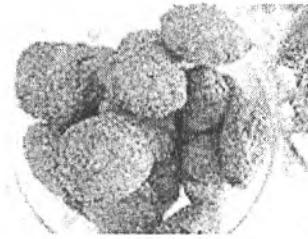
**ЧТО ДЕЛАТЬ, ЕСЛИ ДОКТОР
ЗАПРЕТИЛ СОЛИТЬ?**

При определенных заболеваниях врач может назначить бессолевую диету. Привыкнуть к ней сложно, но можно. Чтобы обмануть свой вкус, можно в несоленые рыбные и мясные блюда добавлять чеснок - он маскирует недостаток соли. С той же целью в овощные супы нужно добавлять базилик, а паприку и лук - в салаты.

ПРИМЕТА

Если рассыпалась соль, то, по старинным поверьям, нужно поднять ее, бросить через левое плечо. Иначе ссоры не избежать.

Повелась эта примета со времен, когда соль была на вес золота. Конечно, рассыпать столь дорогую «специю» и впрямь к ссоре.

КАК ВЫБРАТЬ СКОВОРОДУ

В настоящее время в магазинах появилось очень много разнообразной посуды. Одних сковородок можно найти несколько десятков наименований. Как сориентироваться в этом многообразии? Как выбрать сковороду, которая будет служить несколько лет и в которой ничего не будет пригорать?

Есть несколько критериев, по которым определяется качество. Первый из них - вес

сковороды. Чем она тяжелее, тем надежнее. Это значит, что дно у сковороды должно быть достаточно толстым. Только тогда оно не будет деформироваться от перегрева. Чрезмерное нагревание также приводит к повреждению внутреннего покрытия. Как быстро произойдет это, зависит от материала, из которого сделана сковорода.

**АЛЮМИНИЕВАЯ
СКОВОРОДА**

Сегодня рынок перенасыщен посудой из легких алюминиевых сплавов. Конечно, такие сковороды очень легкие и удобные в эксплуатации, да и стоят они недорого, но служат недолго. Тонкое дно из алюминия очень плохо переносит перегрев и быстро изменяет форму. Перегрев плохо воздействует на внутреннее покрытие, которое, в принципе, довольно легко повредить.

В алюминиевых сковородах чаще всего покрытием является антипригарный тефлон. Если дно сковороды недостаточно толстое, то в скором времени тефлон, являясь полимером, начинает испаряться. Не успеете порадоваться новому приобретению, как яичница начнет пригорать, а мясо невозможно будет отодернуть от дна сковороды.

Из-за поврежденного покрытия приготавливаемая пища соприкасается с вредными выделениями и ржавчиной. И в результате всевозможные вредные вещества накапливаются в нашем организме. Практически любой материал, контактируя с

пищей, особенно с кислыми и щелочными блюдами, такими как борщ, щи и т.д., может выделять вредные вещества. Они, попадая в желудок или на нежные стенки кишечника, наносят здоровью непоправимый вред. Именно поэтому сковородки с покрытием нельзя скрести металлическими щетками или ежами. Мыть их надо только мягкими моющими средствами и специальными тряпочками для посуды.

**ЧУГУННАЯ И ТИТАНОВАЯ
СКОВОРОДА**

Титан более стойкий и менее подверженный деформации при нагревании материал. В этом отношении сковородки из титана являются более выгодным вложением денег. А самые тяжелые и не поддающиеся де-

формации сделаны из чугуна. Спросите у шеф-поваров или опытных хозяек: какие сковороды они предпочитают для выпечки блинов или приготовления мяса? Конечно, чугунные. В некоторых семьях они достаются по наследству от бабушек. Нужно отметить, что чугунные сковородки не моются, а прокаливаются на огне, а потом ополаскиваются холодной водой.

Самые стойкие, не подверженные быстрому износу сковороды сделаны из титана или чугуна. Если же вам все-таки нравятся сковороды из алюминиевых сплавов, то дно их должно быть толстое, не менее 5 мм для мяса и не менее 2 мм для блинов.

Обобщая все вышесказанное: сковородки должны быть массивными, с толстым дном и толстыми стенками. Желательно, чтобы они были сделаны из титана, чугуна или хотя бы имели стальное дно. Такие сковородки стоят дороже, но износ у них будет небольшой и пользоваться ими можно несколько лет. Покупать дешевые и легкие сковороды - в конечном итоге это выйдет дороже и хлопотнее.

Приятного аппетита!**ОВОШНОЕ АССОРТИ**

Потребуется: 1 небольшой кочан капусты, 3-4 огурца среднего размера, 3 сладких перца, 2-3 небольшие луковицы, 2 головки чеснока, 2 морковки, 3-4 помидора, 1 острый перчик, по 2-3 веточки укропа и петрушки, 2 веточки эстрагона, 8 горошин черного перца, 1 лавровый лист, 3 ст. л. соли, 2 ст. л. сахара, 1 ч. л. уксусной эссенции.

Приготовление. Морковь и лук очистить. У капусты снять верхние листья и удалить кочерыжку. Чеснок разделить на зубчики и очистить от шелухи. Капусту нарезать кусками. Разрезать перцы на 4 части, удалить сердцевину. Нарезать морковь кружками, а огурцы «бочонками». В широкой кастрюле вскипятить воду. Опускать овощи в кипяток на 2 сек., а затем выкладывать их на полотняное полотенце. Уложить в стерилизованную банку капусту, помидоры, огурцы, перцы, лук и зелень. Положить в образовавшиеся пустоты чеснок и кружки моркови. Добавить острый перчик, горошины черного перца и лавровый лист. Залить горячей кипяченой водой (но не кипятком!) и дать постоять 30 мин. Слить из банки воду в кастрюлю. Добавить соль, сахар и довести до кипения.

Влить раствор в банку с овощами, добавить «под крышку» уксус. Закатать банку, перевернуть вверх дном и завернуть в полотенце. Оставить до полного остывания. Хранить в прохладном темном месте.

АДЖИКА ДОМАШНЯЯ

Потребуется: 3-3,5 кг томатов, 400 г моркови, 300-400 г кислых яблок, 500 г лука репчатого, 8-10 зубчиков чеснока, 2-3 стручка горького перца, 400-500 г сладкого болгарского перца, 3 ст. л. соли, 2 ст. л. сахара, 100-150 г рафинированного подсолнечного масла.

Приготовление. Все овощи порезать на комбайне до консистенции пюре. Морковь и болгарский перец можно мелко натереть. Добавить соль, сахар, масло и варить с момента закипания на небольшом огне от 1,5 до 2 часов. Помешивать нужно довольно часто и тщательно. Жидкость должна частично выпариться. Разложить в стерилизованные банки и закатать их.

МАРИНОВАННЫЕ КАБАЧКИ

Потребуется: 2 кг кабачков, 3 сладких перца, 3 зубчика чеснока, 100 г соли, 1 луковица, 15-20 кубиков льда.

Для маринада: 250 г уксуса, 200 г сахара, 1,5 ст. л. сухой горчицы, 1,5 ст. л. сухого эстрагона, щепотка шафрана.

Приготовление. Кабачки нарезать кружками толщиной 1 см. У перцев отрезать верхушку, вынуть сердцевину, мякоть нарезать толстыми кольцами. Лук очистить, нарезать кольцами. Чеснок очистить, измельчить. Сложить подготовленные овощи в большую миску. Добавить соль и кубики льда. Дать настояться 3 часа. Через 3 часа аккуратно слить из миски воду. Овощи уложить слоями в стерилизованную банку. Соединить в сотейнике уксус, сахар, горчицу, эстрагон и шафран. Поставить на огонь и довести до кипения. Залить горячим маринадом овощи. Банку закрыть прокипяченными крышками, дать остыть, затем переставить в прохладное место.

Полосу подготовила Дулма ГУРОДАРМАЕВА.

Уласхоорондын конкурс

НАРАНАЙ ТУЯА - НАНАНАЙМ ЗАЯА

10-12 наһатайнууд Даваасурен Онгсурэн, Батмунх Тэмээн болон Энхбаатар Мүнхбаатар гэгшэд үнгэрхэн долоон хоногто болоһон хүүгэдэй эстрадын дуунай «Наранай туяа» гэхэн конкурсдо гол шан - Гран-придэ хүртэбэ. Иигэжэ эдэмнай түүхэдэ нэрээ мүнхэлбэ. Ушар гэхэдэ, «Наранай туяа» анха түрүүшынхиэ уласхоорондын шэнжэтэй болобо бшуу.

Монголой хүбүүд Гран-при аб

Цогто Лхагваев

- Мүнөө жэл манай конкурс 17 гэхэн дугаартай. Түрүүн ходо аймагуудай эдир дуушадые уридаг наа, 4 жэлэй саада тээ «Наранай туяадамнай» Агаһаа болон Усть-Ордаһаа хүбүүд, басагад хабаадаа. Тэрэ гэхээр конкурснай регион хоорондын болоо һэн. Харин мүнөө жэл Монголой түлөөлэгшэд урилгыемнай баярлан абаа. Эндэ табан дуушад мүнөө хабаадана. Мүн тиихэдэ Тыва Республикын түлөөлэгшэд «Наранай туяада» ерээ, - гээд, арадай бэлигтэнэй республиканска түбэй директорэй орлогшо Жаргалма Архинчева хөөрэнэ.

17-дохиёо болоһон энэ конкурс 158 хүбүүд, басагадые суглуулаа, урдандаа иимэ олон хүн нэгшье хабаадажа үзөөгүй байна. Буряад Республикын соёлой министрэй орлогшо Сергей Добрынинэй хэлэһэн үгэнүүдые энэ тоо гэршэлнэ. Юуб гэхэдэ, жэлһээ жэлдэ энэ конкурснай хүсэтэй болоно, хабаадагшадын олошорно гээд Сергей Добрынин тэмдэглэһэн байна.

Хэдэн олон хүбүүд, басагад тус конкурсдо хабаадабашье, олон тоото асуудалнуудые «Наранай туяа» табья. Урда жэлнүүдтэ энэ республикымнай бүхы аймагуудай эдир талаан бэлигтэй үхибүүд хабаадагша бэлэй. Харин мүнөө аймагуудай тоо эриддоошолоод байна. Харин финалда 25 хабаадагшад аймаг аймагуудаараа ингээд хубаараа: Хэжэнгэ - 3, Мухар-Шэбэр, Тарбагатай, Баргажан, Зэдэ - нэгэ-нэгэ хабаадагшад, Монгол - 3, Улаан-Үдэ - 15. Энэ юунһээ дулдыданаб гээд, хэншье хэлэжэ шаданагүй. Тээд хаанаб заншалта Захааминай, Агын, Яруунын, Хяагтын, Сэлэнгын бэлиг шадалтай бэрхэ хүбүүд, басагад. Али эндэхи багшанарай ханаа бодолын ондоо боложшье магадгүй. Пүүлэй үедэ гүрэн түрэ баригшад үдэр бүри багшанарай, тэрэ тоодо нэмэлтэ нуралсалай багшанарай салин эрид дээшлээ гэжэ донгодожо байхада, хүдөөдэ байдал тад ондоо гээшэ. Тиимэһээ бага салинтай болоһон хүгжэмэй, хатарай багшанар уруу дуруу болонхой. Энэ үшөө нэгэ шалтагаан гээд хэлэхээр.

Заншалта ёһоороо энэ конкурс гурбан наһанай бүлэгтэ хубаараа. Үшөө «Дебют» болон «Вокал» гэхэн хоёр бүлэгөөр түрүүшүүл шалгараа. Мэдээжэ СССР-эй арадай артистка Галина Шойдагбасва түрүүтэй жюрин гэшүүдэй ажал тиимэ хүнгэн бэшэ байгаа.

Уян Дасибимба

Сарана Бамбагаева

Дариша Нимаева

Дуунһаа элшэ хүс...

Дина Санданова

Зоригто Цыбжигва

Доодо-Ивалгын табатайхан Дариша Нимаева, Ахын аймагай «Саяны» нууринай 6 наһатай Сарана Бамбагаева болон Үндэхэтэнэй 1-дэхи лицей интернадай 1-дэхи классай шаби Уян Дасибимба гэгшэд 2008 оной «Наранай туяада» эгээл эдир хабаадагшад байгаа.

Дариша Нимаева мүнөө хүүгэдэй сэсэрлигтэ ябана. Хэды тиигэбшье энэ конкурсдо хабаадаа. Тэрэ «Облака» гэхэн дуу гүйсэдхөө, харагшад нэръемэ альга ташалгаар Даришые угтан абаа.

Сарана Бамбагаева аяархолын Ахын аймагай Саян нуурин тоонтотой. Тэрэ эндэ хоёр дуу гүйсэдхөө. «Би нара урид Орлик тосхондо үнгэргэгдэһэн «Наранай туяада» хабаадааб. Үшөө дүрбэтэйдөө дуулажа эхилээб», - гээд Сарана хөөрэнэ.

Уян Дасибимба мүнөөнэй буряад эстрадын одон, «Байгал» театрай мэдээжэ артистка Бадма-Ханда Аюшеевагай басаган гээшэ. «Өөрөө дүрбэтэй байгаад, дуулажа эхилээб. Иимэ олон хүнүүдэй урда түрүүшынхиэ га-

рааб. Эжымни намай найнаар дууланаһ гэдэг», - гээд, багахан Уян хөөрэнэ.

Эдэ гурбан бэлигтэйшүүл финалда орожо шаданагүй. Ород драмын театраар дүүрэн суглархан харагшадые конкурссын нүүлшын гала-концертын үедэ тэдэ тон ехээр баярлуулаа.

Тиигэжэ хоёрдохи шатын дипломуудта Алина Иванова (Тарбагатай), Василина Матвеева (Зэдэ), Валерия Ошорова (Улаан-Үдэ), хүгжэмэй гуманитарна лицей кваттет, Дина Санданова (Хэжэнгэ) гэгшэд хүртэбэд. Нэгэдэхи шатын дипломоор Матвей Плащевич, Анна Осипова, Елизавета Лазарева, СКЭТ бүлгэмэй трио, Сергей Козырев, Дарья Кашехина (булта Улаан-Үдэ) гэгшэд урмашуулагдаа.

Лауреадай нэрэ зэргэдэ Дандар Аюшеевэй нэрэмжэтэ хүгжэмэй гуманитарна лицейн шаби Алена Митрофанова эгээл багашуулай дунда хүртэбэ. Хэжэнгын аймагай Загаһата нууринай Зоригто Цыбжитовтэ дунда наһанай бүлэгтэ лауреадай нэрэ зэргэ олгогдоо.

Харин аха бүлэгтэ Улаан-Үдын Цогто Лхагваев лауреат болоһон байна. Эдэмнай «Дебют» гэхэн бүлгэмдэ шалгараа.

Мүн «Вокал» бүлэгтэ Монголой Баатбаатар Хангай болон 49-дэхи нургуулин шаби Дарима Базарсудева лауреадууд гэжэ тодорбо.

Улаан-Баатар хотоһоо ерэнэн айлшад гол Гран-при шанда хүртөө. Эдэ хэд бэ гээбэл, Даваасурэн Онгсурэн, Батмунх Тэмээн, Энхбаатар Мүнхбаатар гэгшэд болоно. Буряад харагшад, жюрин гэшүүдэй зүрхэ сэдхэлдэ тэдэ

шангаар нуужа, түрүүлжэ гараба. Хонгёо найхан хоолойтой эдэ хүбүүд хамта дүрбэн жэл соо Улаан-Баатарай соёлой ордон соо ирагуу дуунай онсо шэнжэ үзэнэ.

Манай республикын хүршэ болохо Монголой хүүгэд багаһаань хойшо найн бэлэдхэл абаһые тус амжалта үшөө дахин гэршэлбэ. Энэ конкурсдо шалгархан Буряад ороймнай хүбүүд, басагад мүн лэ урагшаа дабшаха бээ гэжэ найдая.

Борис БАЛДАНОВ.

Р.-Н. БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд.

Хайрата эсэгэ

ЦЫБАНОВ

Интуп Ринчиновичэй

саһаа урид наһа бараһан ушараар «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай коллектив секретарь-референт Жаргалма Интуповна Рыгзеновада гүнзэги шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ. Загарайн аймагай Тарбагатай тосхондо ноябриин 14-дэ 15 саһаа хүдөө табигдаха.

Эгээл хүндэтэй багша, хүдөө ажыхын үйлэдбэрийн ветеран

ЦЫБАНОВ

Интуп Ринчиновичэй

саһаа урид наһа бараһан ушараар Загарайн нютагаархидай эблэлэй совет түрэлхид болон дүтынхидтэнь гүнзэги шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.